

Ürdün'de Yargı Bağımsızlığı, Yargının Tarafsızlığı ve Sorumluluğu

Rateb Al Wazani *

Ürdün Haşimi Krallığı, adından da anlaşılacağı gibi bir monarşidir. Ülkede anayasal ve parlamenter bir krallık rejimi vardır. Kanunlar Parlamento tarafından yapılır ve Mahkemeler tarafından uygulanır.

Anayasa'ya göre, Devletin organları üçe ayrılır: Yürütme, Yasama ve Yargı. Bu organlar birbirinden bağımsızdır. Anayasa'nın 97. maddesinde bu husus Yargı için şu şekilde hükme bağlanmıştır: "Hakimler bağımsızdır. Mahkeme kararlarını, kanunlar dışında hiçbir makam veya kişi etkileyemez." Yargı Bağımsızlığı Hakkında Kanun da aynı ifadelere yer vermektedir.

Yargının yönetimi ve denetimi işlevi, Yargı Konseyi'ne aittir. Yargı Konseyi on bir hakimden oluşur. Konseyin başkanlığını, Yargıtay Başkanı yapar. Yargı Konseyi, hakimlerin atanmasına, görev yeri değişikliğine, terfi, emeklilik ve disiplin işlerine bakar. Hakimler, 74 (yetmiş dört) yaşına kadar görevde kalırlar. Yargıtay Başkanı için yaş sınırı yoktur.

Ürdün'de Anayasa Mahkemesi bulunmamaktadır. Ancak, alt mahkemelerden yüksek mahkemelere kadar bütün mahkemeler, görmekte oldukları bir dava vesilesiyle yasama ve yürütme işlemlerinin Anayasa'ya aykırı olup olmadığını hususunu denetleyebilirler. Mahkemelerin kanunları iptal yetkisi

---

* Ürdün Yüksek Mahkemesi Başkanı

bulunmamakla birlikte Mahkemeler kanunları uygulamaktan kaçınabilirler.

İdari uyuşmazlıklar için Yüksek Adalet Mahkemesi adıyla anılan bir idari mahkeme bulunmaktadır. Yüksek Adalet Mahkemesi, yürütme organı tarafından yapılan düzenleyici işlemleri ve bireysel işlemleri iptal etme yetkisine sahiptir. Parlamentonun feshedilmiş olması veya tatilde olması ve ülkede bekletilmesi mümkün olmayan acil bir ihtiyaç doğması halinde Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak -geçici- Kanun Hükmünde Kararnameler de Yüksek Adalet Mahkemesi'nin denetimine tabidir.

Yargı Konseyi, hakimlerin tarafsızlığını sağlamak amacıyla Hakimlik Mesleğinin İlkeleri'ni hazırlayarak yayımlamıştır. Bu ilkelere uymayan hakimler hakkında disiplin işlemi yapılır. Hakimlik Mesleğinin İlkeleri'ne göre; Mahkeme, kamu düzeni veya genel ahlak gerekçesiyle aksi yönde bir karar vermediği sürece, duruşmalar halka açık olarak yapılır. Bu ilke, Anayasa'nın 101. maddesinde de güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın 101. maddesine göre, Mahkemeler herkese açıktır ve Mahkemenin işleyişine kimsenin müdahale etmesine izin verilemez.

Hakim, kararını verirken kendi kişisel bilgilerini esas almaz. Usulüne uygun olarak Mahkemeye sunulmayan ve tarafların açık olarak müzakeresine konu edilmeyen bilgi ve bulgular da karar verilirken dikkate alınmaz. Hakimin bu ilkelere sapması, dış etkiler altında kaldığını gösterir.

Kanunda aksi yönde hüküm bulunmadığı sürece, taraflardan birinin bulunmadığı bir ortamda diğeri dinlenemez. Hakim, kendisine gelen talepler hakkında tarafları bilgilendirmek zorundadır.

Hakim, bakmakta olduğu dava hakkında kişisel görüşünü uyuşmazlığın taraflarına veya başkalarına açıklayamaz. Bakmakta olduğu bir dava hakkında görüşüne müracaat edilmesi olasılığı bulunan hukuki tartışmalara veya araştırmalara da katılmaması gerekir.

Hakim, ister davacı veya davalı, ister tanık veya avukat olsun herkesle olan ilişkilerinde ve konuşmalarında eşitlik ilkesini gözetmek zorundadır. Kimseye, dininden, ırkından, renginden dolayı ya da başka herhangi bir gerekçeyle ayrımcılık yapamaz.

Hakim, davadan çekilmesini gerektirecek bir durumun ortaya çıkması halinde bu durumu Mahkeme Başkanına bildirmek zorundadır.

Hakim, ticari faaliyette bulunamaz. Herhangi bir şirketin Yönetim Kurulunda görev alamaz. Başka bir görev veya meslek icra edemez. Siyasi partilere üye olamaz.

Hakim, herhangi bir müdahaleye maruz kalması halinde Yargıtay Başkanını bilgilendirmek zorundadır.

Sorumluluk

Hakimler, ancak Yargı Konseyinin izniyle tutuklanabilir ve göz altına alınabilir. Suçüstü halinde, Başsavcı Yargı Konseyine bilgi verir. Yargı Konseyi, hakim hakkında verilen tutuklama kararını onama veya bozma yetkisine sahiptir.

Hakimin yargı göreviyle ilişkili bir konuda cezai soruşturma başlatılabilmesi için Yargı Konseyi'nin izni gerekir. Yargı Konseyi'nin soruşturma izni vermesi halinde, Yargı Konseyi, Baş Savcının bir ön soruşturma yapmasını ister. Yargı Konseyi ön soruşturmadan sonra hakimi, Baş Savcıcıyı ve müştekiyi dinler ve soruşturmanın düşmesine ya da devamına karar verir.

Disiplin sorumluluğuna gelince;

Hakimlik Mesleğinin İlkeleri'nde belirtilen sorumluluklarını yerine getirmeyen veya Yargı Bağımsızlığı Hakkında Kanun'la düzenlenen diğer görevlerini aksatan hakimlere Yargı Konseyi tarafından disiplin cezası verilir. Yargı Bağımsızlığı Hakkında Kanun'da düzenlenen disiplin suçlarından bazıları şu şekilde sayılabilir: Yargı işlevini aksatan her türlü faaliyet, karakterini ve onurunu zedeleyen her türlü faaliyet, görüşmelerin ifşa edilmesi, haklı mazereti olmaksızın devamsızlık yapmak, haklı mazereti

olmaksızın hüküm vermede gecikme, hüküm tarihini belirlememe, taraflar arasında ayrımcılık.

Hakim, yargı görevine ilişkin sorumluluklarına öncelik vermek zorundadır.

Hakim, sabırlı, kibar, saygılı olmalıdır. Davanın taraflarıyla olan ilişkilerinde iyi bir dinleyici olmalı; sağlam bir karakter ve özgüven sergilemelidir.

Hakimlere Yargı Konseyi tarafından verilebilecek disiplin cezaları şunlardır:

1. Uyarma
2. Kınama
3. Maaş kesintisi
4. Derece tenzili
5. Çıkarma

Kanunda sayılan cezaların ilk dördü son altmış yılda pek çok kez uygulanmıştır. Yargı Konseyinde, çıkarma cezasının uygulanması yönünde bir kanaat oluştuğu hallerde genellikle Baş Savcının telkini üzerine ilgili hakim kendiliğinden istifa etmeyi tercih etmektedir.

Altmış yıllık dönem boyunca sadece iki hakim hakkında ceza davası açılmış ve bunlar ceza mahkemelerinde yargılanmıştır. Yargı Bağımsızlığı Hakkında Kanun'un veya Hakimlik Mesleğinin İlkeleri'nin ihlali gerekçesiyle hakimler hakkında açılmış herhangi bir hukuk davası bulunmamaktadır.